

Romanov Hanedanı'nın 300. Yıldönümü Törenleri: Kafkasya'da Meşruiyet, Propaganda ve Kimlik Politikaları

The 300th Anniversary of the Romanov Dynasty: Legitimacy, Propaganda, and Identity Politics in the Caucasus

Resul TURAN*

Öz

Rus İmparatorluğu'nu yöneten Romanov Hanedanı'nın 300. yıldönümü, 1913 yılında görkemli törenlerle kutlanmıştır. İmparator II. Nikolay ve ailesi, düzenledikleri bir dizi geziyle yurt genelinde halkla bir araya gelmiştir. Başkent caddelerinde askerî geçitler, temsiller ve konserler gibi etkinlikler gerçekleştirilmiş, katedrallerde ise şükran ayinleri düzenlenmiştir. Bu törenlere Rusya'nın farklı bölgelerinden din adamları, kabile reisleri, hanlar, beyler, emirler, prensler gibi önemli isimler katılmıştır. Kafkasya, İmparatorluk geneline yayılan kutlamaların önemli bir merkezi olmuştur. Kafkasya'daki kutlamalar çok kültürlü yerel yapının bir yansıması olarak öne çıkarılmıştır. Tiflis ve Erivan gibi şehirlerde idarenin direktifiyle Ermeni ve Gürcü kiliselerinde, camilerde ve diğer ibadethanelerde dualar okunmuştur. Şehir meydanları, hanedan portreleri ve "Tanrı Çar'ı Korusun" yazılı ışıklandırmalarla donatılarak monarşinin gücü vurgulanmıştır. Tüm bu çabalara rağmen Müslüman halkın kutlamalara ilgisi sınırlı kalmıştır. Bu çalışma, Romanov Hanedanı'nın 300. yıl kutlamalarını, imparatorluk propagandasının incelikli bir aracı ve siyasi konsolidasyon mekanizması olarak kullanılmasını incelemektedir. Özellikle Kafkasya bölgesindeki törenleri mercek altına alarak, bu pratiklerin iki temel işlevini analiz etmiştir. Bir yandan imparatorluk otoritesinin görkemli bir temsili olarak hanedan bağlılığını pekiştirmek, diğer yandan yerel halkların Rus İmparatorluğu'na sadakatini ölçen bir tür siyasi denetim mekanizması oluşturmaktır. Araştırma, Rus idaresinin Batum, Acara ve Artvin gibi yeni ilhak edilen bölgeler de dahil olmak üzere geleneksel soyluluk unvanlarını (ağa, bey vb.) stratejik biçimde canlandırarak yerel elitleri kazanma politikasını da ele almıştır.

Anahtar Kelimeler: Romanov Hanedanı, Kafkasya, II. Nikolay, Batum, Acara, Artvin, Tören

Abstract

This study examines the 300th anniversary celebrations of the Romanov Dynasty in 1913 as a sophisticated instrument of imperial propaganda and political consolidation. The empire-wide festivities, marked by grand processions, religious services, and cultural performances, served as both a spectacular display of imperial power and a mechanism for assessing political loyalties across Russia's diverse territories. Focusing particularly on the Caucasus region - a crucial center of these celebrations - the analysis reveals how the tsarist administration strategically employed these events to reinforce dynastic authority while testing regional allegiances. The research highlights the multi-ethnic character of the Caucasus celebrations, where coordinated religious ceremonies in Armenian and Georgian churches, mosques, and other places of worship were orchestrated under imperial direction. Despite these efforts to project unity, the limited participation of Muslim populations revealed the challenges of imperial integration. Furthermore, the study investigates the regime's calculated revival of traditional noble titles (agha, bey) in newly incorporated territories like Batum, Adjara, and Artvin as part of a broader strategy to co-opt local elites and strengthen imperial governance through collaborative arrangements with regional power structures. These commemorative practices offer valuable insights into the complex interplay between symbolic displays of authority and practical mechanisms of control in maintaining Russia's multi-ethnic empire during its final years. The findings contribute to our understanding of how imperial regimes used ceremonial politics to negotiate the tensions between centralizing authority and accommodating regional particularities.

Keywords: Romanov Dynasty, The Caucasus, Nicholas II, Batumi, Adjara, Artvin, Ceremony

* Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Tarih Bölümü, resul.turan@erdogan.edu.tr
ORCID: 0000-0002-7832-0552

Atrf/Citation: Turan, R. (2025). Romanov Hanedanı'nın 300. Yıldönümü Törenleri: Kafkasya'da Meşruiyet, Propaganda ve Kimlik Politikaları. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 121-132.

Geliş Tarihi	26.05.2025
Kabul Tarihi	20.06.2025
Yayın Tarihi	30.06.2025
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	intihal.net
Etik Bildirim	lisansustu@erdogan.edu.tr
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC-ND 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

1. Giriş

İktidarlar meşruiyetlerini güçlendirmek, ulusal birlik düşüncesini etkin kılmak ve güç ilişkilerini yeniden inşa etmek amacıyla tören ve merasimleri kullanırlar. Benzer şekilde imparatorluklarda da anma günleri, geçit törenleri, tahta çıkış merasimleri gibi ritüel haline gelen etkinlikler iktidarın halk nezdinde imajını tazelemesini ve ideolojik mesajlarını halka ulaştırmasını sağlar. Bu tür törenler Antonio Gramsci'nin "hegemonya" kavramı üzerinden incelendiğinde iktidarın sadece bir baskı unsuru değil, aynı zamanda rıza üreten gücünün bir parçasıdır. Diğer bir ifadeyle iktidar, bu semboller üzerinden tahakküm kurmanın yanında sevilmeyi de hedefler (Gramsci, 2014, s. 77). Bu bağlamda ortak bir tarihsel bellek ve kolektif kimlik oluşturmak amacıyla Avrupa tarihinde 1813 Alman Seferi'nin 100. yılında, Kaiser II. Wilhelm'in tahta çıkışının 25. yılında söz konusu tören ve kutlamalara sık sık başvurulmuştur (Otte, 2018, s. 1). Rus İmparatorluğu da söz konusu törenleri iktidarını yeniden inşa etme amacıyla kullanmıştır. Özellikle Rusya'da 20. yüzyılın başındaki ilk ihtilal olan 1905 İhtilali, İmparator II. Nikolay'ın iktidarını büyük oranda zedelemiş, halk ile olan bağının büyük yara almasına neden olmuştur. Bu nedenle II. Nikolay ve mensup olduğu Romanov Hanedanı'nın imajını yeniden güç kazanması amacıyla 1913 yılında hanedanın Rusya'da iktidara gelişinin 300. yıldönümünün törenlerle kutlanması kararlaştırılmıştır.

Rusya, knezlikten imparatorluğa kadar olan süreçte önce Rurik (862-1598), ardından Romanov (1613-1917) hanedanları tarafından yönetilmiştir. Hâkim tarih yazımına göre Romanovların iktidara gelişi, 21 Şubat 1613'te Kızıl Meydan'da toplanan halkın tahta çıkmasını istedikleri kişi olarak "Mihail Fyodoroviç Romanov!" adını haykırmalarıyla başlamıştır (Manko, 2005, s. 37). Romanov Hanedanı'nın 1713'teki 100. yıldönümü, Çar I. Petro döneminde süren Türk-Rus Savaşı ve köklü reform faaliyetleri nedeniyle kutlanmamıştır. Hanedanın 1813'teki 200. yıldönümü ise Fransa ile henüz sonlanan savaşın etkileri nedeniyle kutlanmamıştır (Vyaçeslavovna & Aleksandrovna, 2013, s. 21). Romanovların 300. yıldönümü ise Balkan Savaşları dönemine denk gelmesine rağmen büyük çaplı bir imaj çalışmasına dönüşmüştür. Osmanlı tarihinde padişahların tahta çıkış yıldönümü kutlamaları var olsa da (Deringil, 2014, s. 43) doğrudan hanedanın iktidardaki yıldönümü kutlamalarına pek rastlanılmamıştır. Bu bakımdan çalışma, Kafkasya özelinde tören ve kutlamaların meşruiyet sağlamadaki rolünü ve bu kapsamdaki faaliyetleri incelemeyi amaçlamıştır.

Romanov Hanedanı'nın 300. yıldönümü kutlamalarının hazırlıkları 1912 yılında başlamış, çalışmaların yürütülmesi amacıyla bir hazırlık komitesi kurulmuş ve başına İçişleri bakanı olarak da görev yapmış olan Aleksandr Grigoryeviç Bulıgin getirilmiştir. Bulıgin, komitenin planlanan faaliyetlerine dair önerilerini Bakanlar Kurulu'na sunmuştur. Bu öneriler, İmparatorluk sınırlarında çocuklara ve yetimlere yardım, borçların ödenmesi, suçluların cezalarının hafifletilmesi gibi sosyal iyileştirmeleri içermiştir. Ayrıca çeşitli ödüllerin verilmesi, devlette hizmet süresinin kısaltılması gibi teklifleri kapsamıştır. Bu öneriler, yetkililer tarafından incelenerek nihai onay için hazırlanmıştır (RGİA, f. 1276, op. 19, d. 776, l. 1-2).

Yıldönümü kutlamalarının başlangıç tarihi, İmparatorun emriyle *Rurik ve Aziz Vladimir'in nesli tükenmiş kraliyet soyuna kan bakımından en yakın olan* Boyar Mihail Feyodoroviç Romanov'un Büyük Zemskiy Sobor tarafından oybirliğiyle tahta seçildiği tarih olan 21 Şubat 1613'e denk gelecek şekilde düzenlenmiştir. Böylelikle Mihail Fyodoroviç Romanov'un tahta çıkışının 300. yıldönümü kapsamında, 21 Şubat 1913'te devletin ileri gelenleri Moskova'da bir araya gelmiştir. Kutlamalar Rusya'nın birçok şehrinde de yapılmış; özellikle Baltık ve Polonya'dan prensler, Kafkasya'dan Ermeni ve Gürcü din adamları, Hive Hanı ve Buhara Emiri de dâhil olmak üzere Orta Asya'dan mollalar ve yerel liderler ile imparatorluğun ileri gelenleri başkent St. Petersburg'ta toplanmıştır. Eyaletlerden gelen halk ve işçilerden büyük bir ziyaretçi kitlesi, Kışlık Saray

çevresinde toplanmış, Nevskiy Bulvarı tarihin en büyük izdihamını yaşamıştır. Sokaklar imparatorluk renkleriyle süslenmiş, banka ve mağazaların cephelerine çar portreleri asılmış, tramvay hatlarına *Tanrı Çarı Korusun* ve *1613-1913* yazılı ışıklar yerleştirilmiştir. Öyle ki kutlamalar taşradan gelen halkın yeniliklerle de ilk karşılaşması olmuş, çoğu ziyaretçi ilk kez elektrik ışığını görmüştür (“Uçreditelnaya Gramota 1613”, 1913, ss. 2-3). St. Petersburg’daki törenler Kazan Katedrali’nde başlamış, sabahın erken saatlerinden itibaren ikonalar, haçlar ve pankartlar taşıyan büyük bir kalabalık toplanmıştır. Katedralde büyük dükler, prensler, Duma üyeleri, generaller ve yerel yöneticiler gibi ileri gelen devlet erkânı yer almıştır. Bizzat İmparator II. Nikolay’ın davetiyle Yunanistan’dan gelen Arap kökenli Antakya Patriği IV. Gregory, üç Rus metropoliti ve elli rahiple birlikte töreni yönetmiştir. Patrik IV. Gregory’nin ziyaretine dair ayrıntılı bilgi için bk. (Petrulina, 2021, ss. 88-103). Kutlamaların dini yönü, Rusya’nın Güney siyaseti kapsamında Slav ve Ortodoks dünyası üzerindeki hâkimiyeti iddiasının da güçlü bir yansıması olmuştur.

İmparator ve ailesi, St. Petersburg merkezli kutlamalar ve Kışlık Saray’daki bir haftalık resepsiyonun ardından, 1613 yılında Çar seçilen I. Mihail Romanov’un yaptığı gibi, Mayıs ayında Romanov hanedanıyla ilişkilendirilen Moskova Knezliği’nin merkezlerine bir tür hac yolculuğuna çıkmış ve iktidarlarını halk desteği ve dini motiflerle güçlendirmeyi amaçlamıştır. St. Petersburg, Tsarskoye Selo, Moskova, Kostroma, Nijniy Novgorod, Yaroslavl, Rostov, Vladimir, Kırım ve ardından Sırbistan’ı ziyaret etmişlerdir. Kutlamalar kapsamında halkın hanedanla ilişkilerini iyileştirmek için çeşitli hayır etkinlikleri düzenlenmiştir. Düşük gelirli vatandaşlara yardımlar sağlanmış, bazı hükümlü kategorileri affedilmiş, köylülerin ve küçük girişimcilerin borçları silinmiştir. Rusya’daki yerleşik bir gelenek olarak yıldönümü yeni kiliselerin ve anıt şapellerin inşasıyla kutlanmıştır. Birçok evin cephesi Rus İmparatorluğu’nun bayrakları ve hanedanın ilk çarı Mihail Fyodoroviç Romanov ile dönemin imparatoru II. Nikolay’ın portreleriyle süslenmiştir. Ayrıca yıldönümünün anısına madeni paralar, madalyalar, jetonlar, kartpostallar, Fabergé yumurtaları, pullar vb. piyasaya sürülmüştür (Vyaçeslavovna & Aleksandrovna, 2013, ss. 21-30).

II. Nikolay ve eşi Aleksandra kutlamalar kapsamında Rusya’nın dört bir yanını ziyaret etmişlerdir. Bu süreçte özellikle Aleksandra halkın hanedana olan sadakatine bizzat şahit olması üzerine II. Nikolay’ın bakanlar tarafından devrim tehdidi ile yersiz bir şekilde endişelendirildiğini iddia etmiştir (İşçi & Önel, 2019, s. 236). Ne var ki II. Nikolay’ın Kostroma anma ziyareti, siyasi elit içindeki gerilimleri açığa çıkarmıştır. Nikolay’ın, bakanları küçümseyici tavrı, seyahat masraflarını dahi kendi ceplerinden ödemek zorunda kalan bakanları derinden sarsmıştır. Çarın kibirli tutumu, onun yürütme yetkisini sınırlamaya ve kontrol altına almaya çalışan bakanlar ve üst düzey bürokratların çabalarıyla tam bir tezat oluşturtur (Otte, 2018, ss. 1-35). Bu kutlamaların diğer bir önemli yanı Nikolay’ın 1905 İhtilali’nden sonra ilk defa bu denli geniş bir organizasyonla halkın içine çıkması olmuştur.

2. Kafkasya’daki 300. Yıldönümü Törenleri

Rusya genelindeki kutlamalara özellikle Rus kökenli olmayan halkların katılımı önemsenmiş, zira Rusya’nın “halkların kurtarıcısı” olma iddiası çerçevesinde onların siyasi varlıklarını ve kültürel kimliklerini yeniden kazanmalarını sağladığı iddia edilmiştir (Manko, 2005, s. 2). Bu çerçevede Kafkas Naibi İllarion İvanoviç Vorontsov-Daşkov tarafından 1 Şubat 1913 tarihinde tüm yerel yöneticilere kutlamaların nasıl yapılacağına dair ayrıntılı bir genelge gönderilmiştir. Buna göre kutlamalar kapsamında kiliselerde şükran ayinleri düzenlenecek, Ortodoks haç yürüyüşleri yapılacak ve tüm dinî grupların bu etkinliklere katılımı sağlanacaktı. Devlet daireleri ile eğitim kurumları tatil edilecek, ticari işletmeler kapatılacak, ayrıca askeri geçit törenleri, öğrenci gösterileri ve sokak eğlenceleri organize edilecekti. Halkın evlerini bayraklarla süslemesi ve

ışıklandırma yapması teşvik edilecek, tüm bu faaliyetler valiler ve yerel yöneticilerin sorumluluğunda gerçekleştirilecekti (“Çast Ofitsialnaya”, 9 Fevralya 1913).

Kafkasya'da kutlamaların en önemli merkezi olan Tiflis'te 300. yıldönümü nedeniyle hanedanın tarihine ve Kafkasya'daki faaliyetlerine dair birçok broşür ve kitap basılmıştır. Bunlardan bazıları doğrudan belirli halklar için hazırlanmıştır. Örneğin Gürcü halkı için *Letopis Gruzii, Yubileyiny Sbornik k 300-letiyu Tsarstvovaniya Doma Romanovih- Derjavnih Pokroviteley Gruzinskago Narod* (Gürcistan Tarihi, Romanov Hanedanı'nın 300. Yıldönümüne Armağan - Gürcü Halkının Yüce Koruyucuları) adlı eser basılmıştır (RGİA, f. 1320, op. 1, d. 242, l. 1); (RGİA, f. 1320, op. 1, d. 31, l. 1). Daha genel kapsamlı olarak ise *Şto Sdelala Dlya Kavkaza Rossiya Pod Skipetrom Doma Romanovih: K 300-letnemu Yubileyu Doma Romanovih* (Romanovlar Hanedanı'nın Sancağı Altında Kafkasya için Rusya Ne Yaptı: Romanovlar Hanedanı'nın 300. Yıldönümüne) adıyla hazırlanmış ve dağıtılmıştır. Bu propaganda çalışmasında kutlamaların temel nedeni *Kafkasyalılar* imzasıyla şöyle ifade edilmiştir (Kavkazets, 1913, s. 2).

“Üç yüz yıl boyunca Romanov Hanedanı, vatanımızın düzeni için çalıştı, halkımızın refahını artırmaya gayret etti, Rusya'yı ihtişam ve kudret yolunda ilerletti. Üç yüz yıl az bir süre değildir. İşte bu yüzden, vatanımızın sadık evlatları –hangi dine, millete ya da sosyal konuma mensup olurlarsa olsunlar– bu olayı büyük bir coşkuyla kutlamadan geçemezler.”

Kutlamalara dair hazırlanan resmi metinlerin satır araları irdelendiğinde, temel beklentinin Kafkas halklarının Rusya'ya sadık ve Romanov Hanedanı hükümdarlarına minnettar bireyler olarak hissetmeleri arzusu olduğu görülmektedir. Bu *minnettarlık* tarihsel arka planda Osmanlı Devleti'nin Kafkasya'ya ilerleyişi karşında Gürcülerin Rusya'dan yardım istemesine ve Osmanlı idaresinden Gürcülerin kurtulmasına dayandırılmıştır. Mesele sadece Osmanlı ile de sınırlı kalmayıp Rusya üzerinde 250 yıl süren Moğol-Tatar baskısının ardından Rurik Hanedanı'ndan Rus Çarı IV. İvan'ın Kafkasya'ya yardımı, Kabardeyleri himayesi, Rus Kazaklarını Kırım hanlarının saldırılarından koruması, Terek Nehri'nin ağzında, Dağıstan ve Hazar kıyılarında hâkimiyet kuran Safevîlere karşı bir savunma noktası olarak Terek Kalesi inşası gibi faaliyetler ön planda tutulmuştur. Öyle ki bu yakın ilişkilerin akrabalık bağlarıyla daha güçlendirildiği, 17. yüzyılın başlarında, Rus Çarı Boris Godunov'un kızı Yelena'nın, Kartli Kralı X. Giorgi'nin oğlu ile nişanlanması ön plana çıkarılmıştır. Buna karşın bu dönemde Safevîlerin Kaheti'yi istilaları başlamış, Kaheti Kraliçesi Ketevan esir düşmüş ve Ortodoksluktan vazgeçmeyi reddettiği için işkencelere maruz kalmıştır. Ne var ki bu denli direnişe rağmen Rus idaresine göre Gürcü hükümdarlarının İslam'a geçmesiyle, yani Osmanlı idaresini kabulüyle Gürcistan özgürlüğünü kaybetmiştir. Gürcüler, Osmanlı ve İran karşısında Rus çarının sarayına defalarca bizzat giderek koruma ve yardım talebinde bulunmuşlardır. Bu süreç, 18. yüzyılın başlarına kadar sürmüştür. Rus Çarı I. Petro, Gürcü kralı ile bir ittifak anlaşması imzalamıştır. I. Petro, Gürcü Kralı Vahtang ile İran'a karşı sefere çıkıp 1723'te Derbent, Bakü ve Mazenderan'ı Rusya'ya katmıştır. 18. yüzyılın ikinci yarısında Kartli ve Kaheti, II. İrakli'nin yönetiminde birleşerek askerî gücünü artırmıştır. İmereti Kralı Solomon, Osmanlı ve Lezgileri durdurmaya çalışsa da başkenti Kutaisi işgal altında kalmıştır. İmparatoriçe II. Yekaterina'dan yardım talep etmiş ve Osmanlı'ya karşı ittifak kurulmuştur. II. İrakli, Rusya'dan koruma talep etmiş ve Gürcistan'ın Rusya'ya bağlanmasını teklif etmiştir. Bu süreç, Rusya'nın Kafkasya'daki hâkimiyetini pekiştiren önemli adımlardan biri olmuştur. 1784'te yürürlüğe giren Georgiyevsk Antlaşması Müslüman devletlerde hoşnutsuzluğa yol açmıştır. Kaçarlar, Gürcistan'ı Rusya'dan uzaklaştırmaya çalışmış, başarısız olunca yeni bir işgal hazırlığına başlamıştır. Ruslar, Tiflis'i tahrip eden İran kuvvetlerine karşı harekete geçmiş ve toprakları geri almışlardır. Öte yandan aynı kaynakta Rusların Şeyh Şamil ile olan mücadelesine ve Anadolu'ya kadar Rus ordusunun ilerleyişine bir kurtarıcı rolü atfedilmiş ve bölge halkına yapılmış bir iyilik olarak tasvir edilmiştir (Kavkazets, 1913, ss. 3-7). Tüm kutlamalar boyunca 1613'te Moskova'da Mihail

Fyodoroviç Romanov'un halk tarafından tahta seçildiği ifadesi ön plana çıkarılmış, kutlamaların halk kutlaması olduğu edilmiştir (H.K., 1913, s. 2). Bu anlatılar, tarihsel arka planda Rus idaresinin kendini meşrulaştırma çabaları olarak yazılı propaganda metinleri arasında yer almıştır.

Tiflis'te 20 Şubat'ta başlayan kutlamalar kapsamında, Gürcistan, Erivan ve Gori'nin dini liderleri geçmişteki Çar ve Çariçeler anısına Aleksandro-Nevskiy Askerî Katedrali'nde Doğu Ortodoks geleneğine ait *panikhida* adlı bir anma töreni düzenlemişlerdir. Halkın katılımıyla farklı kiliselerden hareketle sokaklarda dini yürüyüşler yapılmış, tüm ticaret ve zanaat atölyeleri tatil edilmiş ve çalışanların günlük ücreti de ödenmiştir (RGİA, f. 1320, op. 1, d. 242, l. 1-6). Düzenlenen törenlerde farklı temsiller yer almıştır. Gürcistan'ın Rusya'ya ilhak edilmesine dair temsilde, Gürcü Kralı II. İrakli ile bir Rus general birlikte yürümüşür. 1812 yılındaki Vatanseverlik Savaşı'nı betimleyen temsilde, Napolyon Bonaparte'ın liderliğinde Fransız askerlerinin, General M. İ. Kutuzov liderliğinde ise Rus askerlerinin yürüyüşü gerçekleştirilmiştir. Son temsilde ise bir at arabasında gelin ve damat 18. yüzyıl kıyafetleriyle yer almıştır. Müzik eşliğinde yapılan törenlerin sonunda ise Şeyh Şamil, M. T. Loris-Melikov, A. V. Suvorov ve Gürcü prensleri gibi tarihi kişilikleri tasvir eden kostümlü kişiler Kafkasya Naibi İ. İ. Vorontsov-Daşkov'un sarayına doğru yürümüşür (RGİA, f. 1320, op. 1, d. 242, l. 5). Aynı zamanda Hanedanı'nın 300. yılı vesilesiyle Rus yapımı *Kafkasya'nın Fethi* adlı bir Gürcü sinema filmi gösterilmiştir. Filmin senaristi ve eş yönetmeni Kafkasya tarihi uzmanı Gürcü Simon Esadze'dir. Filmin çekimi için Esadze'ye Kafkasya Askerî Bölgesi Komutanlığı tarafından özel yetkiler verilmiştir. Bu film nedeniyle Esadze ilk Gürcü senarist kabul edilmektedir (Mikheil Bakhtadze, 2014: 17-21). Tüm bu etkinlikler değerlendirildiğinde Tiflis, Kafkasya'daki kutlamaların en önemli merkezi olarak ön plana çıkmıştır. Kafkasya Naibi himayesinde yürütülen kutlamalar Romanov Hanedanı'nın Kafkas halklarına yönelik bir kamu diplomasisi çalışması işlevi görmüştür.

Erivan'daki kutlamalar ise Erivan Valisi Vladimir Fyodoroviç Tizenhauzen'in 21 Ağustos 1913 tarihli raporuna göre 20 Şubat'ta başlamış, halk arasında büyük bir heyecanla kutlanmış, tüm kilise ve camilerde hükümet yetkilileri, yerel garnizonlar ve öğrencilerin katılımıyla çarlar ve çariçeler için dua törenleri düzenlenmiştir (RGİA, f. 1320, op. 1, d. 1, l. 233). Erivan genelindeki kutlamalar kapsamında tüm ortaokullarda öğretmenler tarafından Romanov Hanedanı'nın tarihine dair makaleler okunmuştur. İdare tarafından hanedanının tarihi ve faaliyetlerine dair 3120 adet broşür yerel dillerde de basılarak halka ücretsiz dağıtılmıştır. Ayrıca tüm ilkokullarda, yerel halkın katılımıyla Rusça, Ermenice ve Tatarca [Türkçe] dillerinde edebi etkinlikler düzenlenmiş, bir okulun adı "Romanov" olarak değiştirilmiş, yardım faaliyetleri kapsamında bazı okullarda öğrenciler için burs fonları oluşturulmuştur (RGİA, f. 1320, op. 1, d. 258, l. 1-3); (RGİA, f. 1276, op. 19, d. 776, l. 199). Dikkat çekici bir nokta olarak Rusça gazetelerde Ruslar devletin temeli olarak gösterilirken, Türkçe, Ermenice gibi Rus olmayan halkların dillerinde yayımlanan gazetelerde ise Romanov ailesinin tüm halkları, özellikle de Ermeniler ve diğer Asya halklarını özgürleştirme rolü vurgulanmıştır.

Batum'daki kutlamalara dair Batum Belediye Başkanı'nın 7 Haziran 1913 tarihli raporuna göre Belediye Meclisi tarafından önce şehirdeki öğrencilerin katılımıyla Aziziye Meydanı'nda halka açık bir ayin düzenlemesi kararlaştırılmış ancak tören yeri daha sonra Askerî Katedral olarak değiştirilmiştir. Bu değişikliğin sebebi belirtilmemekle birlikte, Müslüman halk için Aziziye Meydanı ve aynı meydandaki Aziziye Camii'nin Osmanlı'dan gelen bir öneme sahip olması nedeniyle burada bir ayin yapılmasının tepki çekebileceği düşünülmüş olabilir. Şehirdeki öğrencilere Romanov Hanedanı'nın saltanatına dair çeşitli kitap, broşür ve ödülleri dağıtılmış; 21 Şubat, 14 Mart ve 11 Temmuz tarihlerinde bayram ilan edilmiş; Katedral Meydanı ve Kız Lisesi'nin adlarının *Romanovskaya* olarak değiştirilmesi önerilmiş; yoksul halkın hastaneye olan 10.000 ruble tutarındaki tedavi borcu silinmiştir (RGİA, f. 1320, op. 1, d. 154, l. 2-3). Batum'un tek Rus gazetesi olan *Batumskiye Vesti*'de hanedana dair özel bir sayı çıkarılmıştır (*Batumskiye Vesti*, 21 Marta

Fevralya 1913). Batum Polis Şefi'nin Batum Oblastı Askeri Valisine gönderdiği raporuna göre Şehir bulvarında, Belediye Özerk Yönetimi tarafından halka açık bir eğlence düzenlenmiş, üç gün boyunca şehir gündüz bayraklarla, gece ise ışıklandırmalarla donatılmıştır. Resmî kurumlara özel olarak hazırlanmış pankartlar asılmıştır. Tüm kilise ve gayrimüslimlerin ibadethanelerinde ayinler yapılmış; din adamları tarafından hanedanın 300. yılına dair konuşmalar yapılmıştır. Yerel garnizonun erlerine indirimli, yoksullara ise ücretsiz olmak üzere, kentteki iki sinemada *Romanov Hanedanı'nın 300. Yılı* adlı bir belgesel film gösterilmiştir (RGİA, f. 1320, op. 1, d. 154, l. 3).

Batum Okrug idarecisinin Batum Oblastı Askerî Valisi Boris Stepanoviç Romanovski'ye 28 Mart 1914 tarihli raporuna göre Yukarı Acara bölgesinde kutlamaların oldukça sönük geçmiş olduğu anlaşılmaktadır. Muhtemelen bunun bir yansıması olarak Batum Müslümanları için yalnızca bir burs tahsis edilmiştir. Batum Erkek Lisesi'nde Müslüman öğrencilere mahsus bu burs için toplam 1.707 ruble 60 kopek ayrılmıştır. Ayrıca Gönnye'ye bağlı Kızıl-Toprak köyünün adı, Veliaht Çareviç onuruna *Alekseyevo* olarak değiştirilmiştir. 21 Şubat 1913 tarihinde düzenlenen kutlamalarda kilise ve camilerde ayinler yapılmış ve dualar edilmiş, bu sırada Çar'ın Manifestosu okunmuştur. Resmî kurumlar, okullar ve özel konutlar; bayraklar, yeşillikler ve renkli fenerlerle süslenmiştir. Ekselanslarının tahsis ettiği ödenek sayesinde, bölgelerde hazırlanan havai fişek gösterileri köylüler üzerinde derin bir etki bırakmıştır. Halk arasında zurna eşliğinde çeşitli oyunlar düzenlenmiştir. Bu rapor diğer bölgelere nazaran daha geç bir tarihte gönderilmiştir. Bu durumun temel nedeni Yukarı Acara'daki kutlamalara ilişkin bilgilerin alınamamasından kaynaklanmıştır (RGİA, f. 1320, op. 1, d. 154, l. 5-6). Bu durum Yukarı Acara'nın Rus idaresinde geçen yıllara rağmen hala kendi içinde bağımsızlığını sürdürdüğünü göstermiştir.

Resmî belgelerdeki görece olumlu havanın aksine Hatuna Dumbadze'ye göre Batum'daki siyasi gruplar, Romanov Hanedanı'nın 300. yılı kutlamalarına açıkça karşı çıkmış, bu etkinliklerin düzenlenmesi durumunda halkı da anayasal haklarını kullanarak sokaklarda protestoya çağırmışlardır. Bu durum yönetimin üst kademelerine ulaşması üzerine halkın direnişini önlemek için sıkı önlemler alınarak 21 Şubat'taki kutlamalar nedeniyle fabrikalar ve dükkânlar kapatılmış; gösteri girişimleri ise hızla bastırılmıştır. Muhalif yazıların yayımlandığı gazete ve dergiler baskıyla susturulmaya çalışılmış, birçok editör tutuklanmış veya bölgeden uzaklaştırılmıştır (Dumbadze, 2022, ss. 76-77). İdareye yakın gazetelerde ise durum çok farklı yansıtılmıştır. Batum'un yerel gazetesi *Batum. Oblastnıya Vedomosti*'ye göre Batum Oblastı Askerî Valisi Kafkasya'daki İmparatorluk Naibi'ne gönderdiği 22 Şubat tarihli telgrafla Romanov Hanedanı'nın 300. yıl kutlamaları vesilesiyle bölge halkının Ekselanslarına sevgi ve bağlılık duygularını iletmiştir. İmparatorluk Naibi ise cevaben “*Bölge halkına, nazik telgrafları için içten teşekkürlerimi iletin*” telgrafını göndermiştir. Batum Oblastı Askerî Valisi, Kafkasya'daki İmparatorluk Majesteleri Naibi Vorontsov-Daşkov'dan polis memurlarına, genel jandarmaya ve özel birimlere şu talimatı iletme emri almıştır (*Batum. Oblastnıya Vedomosti*, 27 Fevralya 1913):

“Ekselansları, şu anda kutlanmakta olan Romanov Hanedanı'nın 300. yıl saltanatı gibi Tüm Rusya'nın bu büyük bayramı sırasında, görevinizin bilinciyle her yerde düzeni ve sükûneti sağlayacağınıza güvenmektedir. Bu kutsal Rus günlerinde de hizmetinizi gururla yerine getirin, unutmayın ki sizin hizmetiniz Çar'ın hizmetidir, yeminle kutsanmıştır ve Rus İmparatorluğu'nun tüm sakinleri için gereklidir.”

Artvin Okrug İdarecisinin Batum Oblastı Askeri Valisine raporu ise bölgenin Rus idaresindeki durumunu özetler vaziyettedir. Rapora göre Hanedan'ın 300. yıldönümüne dair yerel yayın yapılmamış, herhangi bir makale veya not yayınlanmamıştır. Halka açık konferans, toplantı gibi bir etkinlik düzenlenmemiştir. Sadece 21 Şubat 1913 tarihinin anısına, Artvin Belediye İşleri Meclisi tarafından belediye bütçesinden bin rublenin Devlet Bankası Batum Şubesi'ne yatırılmasına karar verilmiştir. Bu paranın faiz gelirleriyle her yıl Artvin

Kent Okulu'nda iki Artvinli öğrencinin öğrenim ücretinin karşılanması kararlaştırılmıştır (RGİA, f. 1320, op. 1, d. 154, l. 4). Müslüman ahalinin kutlamalara katılımına dair herhangi bir bilgi mevcut değildir. Sadece gazetelere yansıyan haberlere göre kutlamalar kapsamında Artvin'deki Ermeni-Gregoryen Okulu'nun yeni binasının içi halılar ve bayraklarla süslenmiş, kasabanın okullarının öğretmenler kurulu tarafından edebi-müzikli bir öğrenci temsili düzenlenmiştir. Çocuklar tarafından *Jizn za Tsar* (Çar Uğruna Hayat) adlı oyun sahnelenmiştir. Gösterinin başında bir okul bandosu tarafından milli marş çalınmış ve hanedanın kısa tarihi Rusça ve Ermenice olarak anlatılmıştır. Piyeste bazı çocukların rollerini içten duygularla oynamaları, izleyiciler arasında büyük hayranlık uyandırmıştır. Bay Vasilyev adlı öğretmen tarafından çok kısa bir süre önce kurulan öğrenci orkestrası ve korusu oldukça başarılı bir performans sergilemiştir ("Po Oblasti", 9 Marta 1913). Bu dönemde Artvin'de önemli bir Katolik Ermeni nüfus olmasına rağmen kutlamalara katılımlarına veya herhangi bir tören yaptıklarına dair bilgi mevcut değildir.

Rusya ve Kafkasya genelindeki kutlamalarda A. Bogovit "Kafkasya 300. Yıldönümünü Nasıl Kutladı" adlı makalesinin başında, kutlamanın devletin tüm halkları için bir sadakat sınavı olduğunu belirterek Kafkasya'nın bu sınavı başarıyla geçtiğini vurgular. Kutlamalarda özellikle yıllarca Rusya'ya direnmiş Kuzey Kafkasya halklarının, Şeyh Şamil'in memleketi Dağıstan ve Çeçenistan halkının tavrı merak edilmiştir. Yerel düzeydeki kutlamalarda dini törenler, yürüyüşler, güreş, at yarışı ve Çeçen gençlerin cirit gösterileri yapılmıştır. Bazı mahkûmlara af çıkarılmış, bazı sürgündekilerin cezaları kısaltılmıştır. Rusya'daki tüm halkların, özgünlükleri ve inançları ne olursa olsun, Rusya'ya sadık evlatlar olarak kalacakları ve Rusya'da evlatlar arasında üvey evlatlar olamayacağı iddia edilmiştir (Bogovitin, 1913, ss. 9-13). Bu af kapsamında Mehmet Emin Resulzade Bakü'ye dönebilmiş; 1912 yılında tutuklanarak ölümle yargılanan o dönemki adıyla Yusif Visaryonoviç Cuğaşvili [Josef Stalin] ise af kapsamında 20 yıl süreli ağır iş cezasına mahkûm edilmiş ve 1917 Şubat Devrimi'nden sonra affedilmiştir (Bakhtadze, 2014, ss. 395-396); (Yagublu, 2015, s. 49).

Dikkat çekici bir nokta, Müslüman nüfusun yoğun olduğu yerlerdeki kutlamaların sadece camilerde dua edilmesi ve yemek dağıtılması gibi daha sakin veya sönük bir şekilde gerçekleşmiş olmasıdır (RGİA, f. 1320, op. 1, d. 168, l. 12). Buna rağmen Kafkasya Naibi Vorontsov-Daşkov, 27 Şubat 1913 tarihli bildirisinde kutlamaların Kafkasya'daki tüm şehir ve köylerde büyük bir coşku, vatanseverlik ve düzen içinde gerçekleştiğini vurgulamıştır. Kutlamalara katılan halkın gösterdiği saygı, disiplin ve özveriye överken; asayişin sağlanmasında polis, jandarma ve diğer kolluk kuvvetlerinin sergilediği kararlılık ve görev bilinci özellikle takdir etmiştir. Ayrıca, bu düzenin sağlanmasına katkı sunan tüm yetkililere ve güvenlik birimlerine teşekkür etmiştir ("Po Oblasti", 16 Marta 1913).

3. Kafkasya'da İktidarı Sağlamlaştırmak: Yerel Güç Sahiplerinin Tanınması

Kafkas Naibi Vorontsov-Daşkov tarafından Romanov Hanedanı'nın 300. yıldönümü kapsamında Kafkas halklarına yönelik bazı düzenlemelerin, özellikle geçmişten gelen sosyal statü belirten unvanların tanınması için adım atılması teklif edilmiştir. Bu kapsamda Kafkasya halkları için eğitim, vergi gibi özel ayrıcalıkları tanımak, Hazırlık Komitesi Başkanı Aleksandr Grigoryeviç Buligin tarafından verilen emirler doğrultusunda Kafkasya'daki şu bölgelerdeki halkların haklarının verilmesi teklif edilmiştir:

- 1) Terek Oblastı'ndaki Kabardey, Oset, Kumuk, Çeçen ve diğer bazı halklardan olmak üzere toplam 557 aile.
- 2) Kuban Oblastı'nda Kabardin halkı ve diğer Adige kabilelerinden: Pşı [prens] ve onun temsilcileri Tuma [Kabardey ailesi], Tlokotleş [Tlokotl, soylu olmayan halk] ve hatta Nagotanka; Nogay topluluğunda Sultan ve

Mirzalar; Karaçay topluluğunda: Biy ve onun temsilcisi Çanka¹; Abaza topluluğunda: Aha, Tlokotleş, Marjani [Margani] ve Agmista olmak üzere toplam 300 aile.

- 3) Bakü, Yelizavetpol, Tiflis ve Erivan guberniyalarındaki Hanlar, soylu beyler, köy sahipleri olan Bekler ve Ağalar olmak üzere toplam 984 soy.
- 4) Dağıstan Oblastı'ndaki Hanlar, Şamhallar, Maysumlar, Kadılar ve Utsmiler Bekler (eski hükümlerinin - hanların, Şamhalların ve diğerlerinin soyundan gelenler ve Karaçi-Bekler - ilk ve ikinci temsilcileri olan Çanka ile birlikte toplam 350 aile.
- 5) Batum ve Kars Oblastlarındaki Bekler ve Ağalar olmak üzere toplam 100 aile.
- 6) Sohum Okrugundaki Tavadlar ile Tshoşkva/Atsnojka'dan olan yaklaşık 60 soy.
- 7) Zakatala Okrugundaki Bekler ile aralarında Ilısu Sultanlarının torunları da dâhil olmak üzere toplam 16 soy.

Yukarıdaki gruplara ait unvan ve statülerin verilmesinin yasal bir süreçle yürütülmesi planlanmış ancak konunun siyasi ehemmiyeti göz önünde bulundurularak, söz konusu hakların Romanov Hanedanı'nın 300. yıldönümüne ithafen monarşik bir lütuf olarak verilmesi özellikle arzu edilmiştir (RGİA, f. 1276, op. 19, d. 776, l. 3-6). Bu amaçla Vorontsov-Daşkov'un emriyle bu grupların kalıtsal soyluluk statüsüne dair delillerin incelenmesi işlemlerinin Stavropol, Tiflis ve Kutais soylular meclislerine devredilmesi kararlaştırılmıştır. Stavropol soylular meclisi Terek ve Kuban bölgelerindeki nüfusla ilgili, Tiflis soylular meclisi, Kars bölgesi ve Zakatala çevresi ile ilgili, Kutais soylular meclisi Batum bölgesi ve Sohum çevresiyle ilgili olarak, her biri genel esaslara dayanarak nihai onay için Devlet Senatosu'nun Heraldik [Arma] Departmanına gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Bu süreçte valinin Adalet Bakanı ile anlaşarak yerleşik soyluluk kurumlarının oluşturulması ve yukarıda belirtilen ayrıcalıklı sınıfların kalıtsal soyluluk tanıma prosedürlerini belirleyen bir öneri hazırlayıp idarenin dikkatine sunulması kararlaştırılmıştır. Kafkasya bölgesindeki kalıtsal soylulara, yaşam koşulları nedeniyle köylü nüfusuna yakın olanlara, köylülerle aynı şartlarla toprak edinme hakkı verilmesi önerilmiştir (RGİA, f. 1276, op. 19, d. 776, l. 6-13). Bu hakların ne ölçüde verilip verilmediğine dair bu çalışma kapsamında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

4. Batum ve Çevresinden Tiflis'e Davet Edilen Temsilciler

300. yıldönümü kapsamında Rus İmparatorluğu'nun farklı bölgelerinden temsilciler başkent ve diğer önemli merkezlere gelerek sadakatlerini veya taleplerini dile getirdikleri anlaşılmaktadır. Bu çerçevede Kafkas şehirlerinin temsilcilerinden oluşan bir heyetin de İmparatora hürmetlerini sunmak üzere gönderilmesi uygun görülmüş, Batum Belediye Başkanı Prens L. Z. Andronikov şehri temsilen görevlendirilmiştir ancak bu ziyaretin hangi şehre, doğrudan Petersburg'a mı yoksa Tiflis'e mi yapıldığı belirtilmemiştir (RGİA, f. 1320, op. 1, d. 154, l. 2-3). Tiflis'teki törenlere 1878 yılında Rusya'ya ilhak edilen Elviye-i Selâse'den gelen ağa, bey gibi yerel temsilciler de davet edilmiştir. Batum, Acara ve Artvin'i temsil amacıyla 30 kişilik bir grup Tiflis'e gelmiştir. Davetliler Tiflis'te Vorontsov Daşkov tarafından kabul edilmiştir. Görüşmelerde dikkat çekici bir nokta olarak Daşkov, Çar II. Nikolay'ın Batum halkından memnun olduğunu, halkın da Rusya'ya karşı itimat beslemesine yönelik beklentinin halka duyurulması belirtilmiştir. Bu görüşmelerde Rusça eğitim görmüş olan Ardanuçlu Tefvîk (Atman) Efendi heyet içinde yer alarak tercümanlık yapmıştır. Tefvîk (Atman) Efendi'ye göre görüşmeler esnasında Ardanuçlu Aziz Ağa Daşkov'a *“Siz eğer, dinimize, dilimize, adetlerimize dokunmazsanız bizden bir zarar görmezsiniz. Yok eğer bunların aksini yaparsanız, işte o zaman iş değişir. Ayaklanırsınız.”* şeklinde sözler sarf etmiştir. Tercüman Tefvîk Efendi, doğrudan bu sözleri tercüme etmekten çekinerek daha yumuşak bir şekilde dile getirmiştir. Daşkov ise bu teklifleri takdirle karşıladığını

¹ Çanka, Kuzey Kafkasya halklarının (özellikle Abazalar ve kısmen Çerkesler) geleneksel toplumsal yapısında yer alan bir sosyal sınıf veya statüdür. Soylu sınıfın hizmetinde bulunan, özgür ama alt statüdeki bireylerdir.

belirtmiştir (Özdemir, 2002, ss. 214-215). Özdemir'e göre temsil heyeti 30 kişiden oluşmuştur ancak aşağıda (Fotoğraf-1) 18 kişi görünmektedir.

Rus kaynaklarında aga, bey gibi sınıflara dair oldukça suçlayıcı ifadeler mevcut olmakla birlikte bu grupların tanınması Rus idaresinin bölgede otorite kurmadaki eksikliğinin de bir göstergesidir. Rus kaynaklarına göre, Osmanlı egemenliğindeki Acara bölgesinde klasik feodal yapı hâkimdir ve toprakların sahibi olan beyler, Osmanlı sultanından tımar veya ömür boyu mülk edinmiş kişilerdir. Bu beylerin emrinde vasallar, ağalara bağlı köylüler bulunmaktadır. Beyler hem vergi toplamakla hem de gerektiğinde orduya asker sağlamakla yükümlüdür. Beyler ve ağalar, kendi mutlak otoritelerini kurmuş ve köylülerden evlenmek, ev inşa etmek gibi günlük işlemler için bile çeşitli ödemeler talep etmişlerdir. Keyfi vergilendirme ve memur zorbalığı ciddi toplumsal adaletsizlikler yaratmıştı. Halk, ağır vergiler ve kötüye kullanılan kamu gelirleri nedeniyle büyük bir yoksulluk içindeydi. Ağalar ve beyler, Osmanlı yönetiminin Acaralıları İslamlaştırma ve Türkleştirme politikalarında; Türkçe isimler, dil ve kültür politikalarında bu sürecin uygulayıcıları hâline gelmiştir. Bu politikalar, Gürcü feodallerin bir kısmının din değiştirerek Osmanlı sistemine entegre olmalarına, diğerlerinin ise göç etmelerine neden olmuştur. Müslüman olan beyler, topraklarını korumuş ve ayrıcalık kazanmıştır. Türkleştirme politikaları halk arasında büyük tepki uyandırmış; bu baskılara direnen Hristiyan köylüler inançlarını gizleyerek yaşamış, birçok kez isyan etmişlerdir. Özellikle Selim Himşiaşvili gibi yerel liderler Osmanlı egemenliğine karşı direnişin ve Gürcü kimliğinin simgeleri haline getirilmiştir. (Badjelidze, 1973, ss. 10-40). Sonuç olarak, Ruslar bu durumu Acara halkının Osmanlı feodalizmi altında ezildiği, dinî ve kültürel baskılarla karşı karşıya kaldığı, ağaların ve beylerin ise Osmanlı'nın zorlayıcı politikalarının yerel uygulayıcıları hâline geldiği bir tablo olarak yorumlamışlardır.

Tablo 1. Batum, Acara ve Artvin'den Tiflis'e Davet Edilenlerin Listesi

Sıra	Bölge / Yer	İsim	Açıklama / Ünvan
1	Acara	Adul/Abdul? Ağa	-
2	Acara	Cafer Mikaledze Ağa	Hamşizâde Temür Bey'in dayısı
3	Acara	Kadı Nuri Efendi Beridze	-
4	Acara-Meris	Şükrü Turmanidze Bey	-
5	Ardanuç	Tevfik Efendi (Atman)	Rus memurlarından
6	Ardanuç-Samusgar (Aşağırmaklar)	Aziz Ağa	-
7	Batum	Mehmed Saraçoğlu Nakaşidze Efendi	Batum Müftüsü
8	Batum	Bibinoğlu (Bibineişvili) Haydar Bey	Rus subayı olarak
9	Batum	Recep Şaşıkaşvili	-
10	Batum	Tufan Bey Şervaşidze	-
11	Kobuleti	Kamber Ağa Harazi	-
12	Maradit	Halvaşi İshak Efendi	-
13	Şavşat-Aşağı Süles (Koyunlu)	Azmi Efendi Kumadze	-
14	Şavşat	Aslan Ağa Jijaradze	-
15	Şavşat	Recep Beg Nijaradze	-
16	Şavşat-Garkılop (Çoraklı)	Hacı Şakir Efendi	Çıldır Müftüsü
17	Şavşat-İmerhev (Meydancık)	Kürdigidze Osman Efendi	İmerhev İstarşinası [Starşina]
18	Şavşat-İmerhev (Meydancık)	Torun Efendi Pançidze	-
19	Şavşat-Morğel (Kurudere)	Göğör oğlu (Gogoradze) Şevket Bey	Mirye İstarşinası
20	Şavşat-Verhunal (Karaağaç)	Kerim Oğlu Arslan Ağa (Subaşı)	Merkez İstarşinası
21	Yukan Acara	Hamşizâde Temür Bey	-

Kaynak: Bu tablo Halit Özdemir, *Artvin Tarihi* adlı çalışması ve Dr. Ali Yılmaz'ın verdiği bilgiler çerçevesinde derlenmiştir.

Fotoğraf 1. Batum, Acara ve Artvin'den Gelen Heyet (Yıl 1913)

Ön sıra sol baştan oturanlar: Osman Kurdikidze (İmerhev), Cafer Mikeladze (Acara), Temur Beg Himşiaşvili (Acara), Adul, Abdul? Ağa (Acara), Şevket Gogoradze (Şavşat). Orta sıra sol baştan: Topan (Tufan?) Beg Şervaşidze (Acara), Recep Şaşıkaşvili (Batum), Kadı Nuri Efendi Beridze (Acara), Mehmed Saraçoğlu Nakaşidze (Batum müftüsü), İshak Halvaşi (Maradit), Recep Beg Nijaradze (Şavşat), Kamber Ağa Xarazi (Kobuleti) Ayaktakiler sol baştan: Aslan Ağa Jijaradze (Şavşat), Kerimoğlu (Şavşat), Şükrü Turmanidze (Acara), Azmi Efendi Kumadze (Şavşat), Torun Pañcidze (İmerhev), Haydar Beg Bibineişvili (Batum).

5. Sonuç

Romanov Hanedanı açısından 1905 İhtilali ciddi bir kriz döneminin kapısını aralamış, Rusya genelinde iktidara karşı oluşan büyük bir muhalefetin somut göstergesi olmuş, 1917 Rus İhtilaline giden süreci ve hanedanın ortadan kaldırılışını başlatmıştır. 1905 döneminde yaşanan olaylar II. Nikolay'ın karizmatik otoritesine büyük darbe vurmuş ve uzun yıllar iktidarın halkla mesafeli-temkinli ilişkiler yürütmesine neden olmuştur. Bu anlamda hanedanın 300. yıldönümü kutlamaları iktidar-halk ilişkilerinin yeniden düzenlenmesi ve kamuoyunun nabzının ölçülmesi yani sadakatinin anlaşılması açısından kullanılmıştır. Özellikle Balkan Savaşlarındaki Rusya'nın rolüne Müslüman nüfusun gösterdiği tepkiyi hafifletmek amacıyla üst gruplara bu tür imtiyazlar verilmek suretiyle destekleri sağlanmaya çalışılmıştır. Ne var ki kaynaklardaki "halkın coşkusu, heyecanı" gibi ifadelerle rağmen kutlamaların toplum nezdindeki karşılığı henüz net ortaya koyulamamıştır. Bu kutlamalar 1918 yılında katledilecek olan hanedanın üyelerinin dini motiflerin ön planda olduğu yeniden bir meşruiyet ve iktidar kazanma çalışması olmuştur. Buna rağmen sıradan bir Hristiyan veya Müslüman vatandaşın gözünden henüz kutlamalar anlatılmamıştır. Özellikle Müslüman halkın kutlamalara katılımının sınırlı olmuş, hatta Batum gibi bölgelerde kutlamalar işçi grupları tarafından protesto edilmiştir.

Diğer bir ifadeyle kutlamalar, sadece imparatorluğun büyüklüğünü göstermek ve iktidarın sürekliliğini pekiştirmek değil, aynı zamanda yönetim altındaki bölgelerdeki halkın ruh halini anlamaya yönelik bir araç olarak da kullanılmıştır. Bu amaçla imparatorluk genelinde halkın da katılımını sağlamak yönünde kutlamalar, törenler yapılmış, bir kurtarıcı olarak gösterilen hanedanın tarihini anlatan kitap ve broşürler basılmıştır. Bu açıdan kutlamalar, zengin etnik yapıya sahip bir imparatorlukta meşruiyet inşa etme çabasının bir örneğidir. Kafkasya'daki uygulamalar, merkezi ideolojinin yerelleştirilmesi, yerel elitlerin idareye entegrasyonu ve

halkın kontrol altında tutulmasını amaçlamıştır. Bu doğrultuda yerel güç sahiplerinin geçmişten gelen unvanlarının tanınması yoluyla merkezi otoritenin güçlendirilmesi hedeflenmiş, Kafkasya'nın birçok köşesinden bu gruplar Tiflis'e davet edilmişlerdir ancak hangi motivasyonla geldikleri henüz soru işaretidir. Öte yandan bu kutlamaların halk tabanındaki karşılığın sınırlı olduğu, ilerleyen yıllarda yaşanacak sarsıntılarda ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan Romanov ve Osmanoğlu hanedanlarının kriz yönetimi ile Cihan Harbi'ne giden süreçte kamu diplomasisi yönünde attığı adımlar Türkiye ve Rusya arşivlerine dayalı daha ayrıntılı bir çalışmanın konusu olmayı beklemektedir.

Çıkar Çatışması ve Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar çıkar çatışmasının olmadığını beyan etmişlerdir. Katkı oranı dağılımı şu şekildedir: Birinci yazar, %100 oranında katkı sağlamıştır.

Kaynakça

- Badjelidze. A.K. (1973). *Osnovnie Voprosi Ekonomiki Adjari (1878-1921)*. Sabçota Acara.
- Bakhtadze. M. (2014). General Ilia Makarashvili da sakhlebi Peru da Frantshiashi. *Istoriani*, 3, 17-21.
- Bogovitin. A. (1913). Kak Prazdnoval Kavkaz 300-letie. *Kavkazskie Kurortı*, 5, 9-13.
- Çast Ofitsialnaya. (1913a, Fevralya). *Batum. Oblastniya Vedomosti*, 1.
- Çast Ofitsialnaya. (1913b, Fevralya). *Batum. Oblastniya Vedomosti*, 1.
- Deringil, S. (2014). *İktidarın Sembolleri ve İdeoloji: II. Abdülhamid Dönemi (1876-1909)*. Doğan Kitap.
- Dumbadze. H. (2022). *Batumis sakalako tvitmmartveloba 1888–1914 ts'lebshi* [Samagistro tezi]. Batumis Shota Rustavelis Sakhelmtsipo Universiteti.
- Gramsci, A. (2014). *Antonio Gramsci: Hapishane Defterleri*, (J. A. Buttigieg, Ed.; B. Baysal, Çev.; C. 4). İletişim Yayınları.
- H.K. (1913). Yubileyiny Prazdnik Rossii. *S.-Peterburgskie Vedomosti*, 2.
- İşçi, O., & Önel, O. (2019). *Rusya İmparatorluğu'nun Çöküşü 1881—1917 Harp Yahut İhtilal* (2. baskı). Kronik.
- Kavkazets. (1913). *Şto Sdelala Dlya Kavkaza Rossiya Pod Skipetrom Doma Romanovih: K 300-letnemu Yubileyu Doma Romanovih*. İzdanie Kantselyariya Namestnika Yego İmperatorskago Veliçestva na Kavkaze.
- Manko. A.V. (2005). *Rossiyskaya Monarhiya: Simbolika i Atributi*. Veçe.
- Otte, T. G. (2018). Centenaries, self-historicization and the mobilization of the masses. In T. G. Otte (Ed.), *The age of anniversaries: The cult of commemoration, 1895–1925* (ss. 1–35). Routledge.
- Özdemir. H. (2002). *Artvin Tarihi* (II. Baskı). İkbâl Matbaası.
- Po Oblasti. (1913, Mart 9). *Batum. Oblastniya Vedomosti*, 5.
- RGIA, f. 1276, op. 19, d. 776, l. (t.y.)*.
- RGIA, f. 1320, op. 1, d. 168, l. (t.y.)*.
- RGIA, f. 1320, op. 1, d. 258, l. (t.y.)*.

Uçreditelnaya Gramota 1613. (1913, Mart 9). *Batum. Oblastniya Vedomosti*, 2-3.

Vyaçeslavovna Y.V. & Aleksandrovna. Y.J. (2013). Traditsii Prazdnovaniya Yubileev Doma Romanovih v Rossii (1613-2013). *Malodejny Nauçny Forum: Obşestvennie i Ekonomiçeskie Nauki*, 4(4), 45-52.

Yagublu. N. (2015). *Entsiklopediya Muhammeda Emina Rasulzade*.